

Het bekkenbeheerplan van het Demerbekken

Integraal waterbeleid in de praktijk

2008-2013

Integraal Waterbeleid
Dembekken

Het bekkenbeheerplan van het Demerbekken (2008-2013)

Integraal waterbeleid in de praktijk

Colofon

Secretariaat Demerbekken

p/a VMM, Vaartkom 31 bus 5, 3000 Leuven

T 016 / 21 12 84

F 016 / 21 12 70

secretariaat_demer@vmm.be

depotnummer: D/2009/6871/011

INHOUD

HET BEKKENBEHEERPLAN: UITGANGSPUNTEN EN METHODIEK OPMAAK	6
1 SITUATIEANALYSE.....	9
1.1 OMGEVINGSANALYSE.....	9
1.1.1 <i>Situering</i>	9
1.1.2 <i>Waterlichamen</i>	11
1.1.2.1 OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN	11
1.1.2.2 GRONDWATERLICHAMEN	13
1.1.3 <i>Algemene fysische en ruimtelijke kenmerken</i>	16
1.1.4 <i>Watersysteemkenmerken</i>	20
1.1.4.1 OPPERVLAKTEWATER.....	20
1.1.4.2 GRONDWATER.....	29
1.1.4.3 EROSIE EN SEDIMENTTRANSPORT (ZIE FIGUUR 12).....	34
1.1.4.4 ECOLOGISCHE KWALITEIT	36
1.1.5 <i>Juridische en beleidsmatige aspecten</i>	39
1.1.5.1 WATERBELEID	39
1.1.5.2 MILIEU- EN NATUUR.....	40
1.1.5.3 RUIMTELIJK BELEID	40
1.1.5.4 INRICHTINGSINSTRUMENTEN	43
1.2 SECTORALE ANALYSE	47
1.2.1 <i>Sector Waterbeheersing en veiligheid (zie Figuur 15)</i>	47
1.2.2 <i>Sector Milieuhygiënische infrastructuur (zie Figuur 16)</i>	50
1.2.3 <i>Sector drinkwater- en watervoorziening</i>	51
1.2.4 <i>Sector land- en tuinbouw</i>	54
1.2.5 <i>Sector industrie en handel</i>	54
1.2.6 <i>Sector Huisvesting</i>	58
1.2.7 <i>Sector energie</i>	59
1.2.8 <i>Sector transport</i>	60
1.2.9 <i>Sector visserij</i>	61
1.2.10 <i>Sector ontginningen</i>	61
1.2.11 <i>Sector toerisme en recreatie (Incl. Hengelsport)</i>	62
1.2.12 <i>Sector Natuur, bos en Landschap</i>	63
1.2.13 <i>Intersectorale analyse van het waterverbruik in het Demerbekken</i>	66
1.3 ECONOMISCHE ANALYSE.....	68
2 POTENTIES EN INTERSECTORALE KNELPUNTEN	69
2.1 KNELPUNTENANALYSE EN ANALYSE VAN POTENTIES	69
2.1.1 <i>Knelpunten voor het bekkenniveau</i>	69
2.1.1.1 WATEROVERLAST EN WATERTEKORT	69
2.1.1.2 WATER VOOR DE MENS	72
2.1.1.3 DE KWALITEIT VAN HET WATER	72
2.1.1.4 DUURZAAM OMGAAN MET WATER.....	78
2.1.2 <i>Knelpunten ander niveau</i>	79
2.1.2.1 NIVEAU VLAANDEREN.....	79
2.1.2.2 STROOMGEBIEDNIVEAU	80
2.1.2.3 DEELBEKKENNIVEAU	80
2.1.3 <i>Potenties</i>	81
2.2 VISIEONDERSTEUNENDE ANALYSES	83
2.2.1 <i>Ruimtelijke analyse</i>	83
2.2.1.1 GESCHIKTHEIDSANALYSE WATERKWANTITEITSASPECTEN	84
2.2.1.2 GESCHIKTHEIDSANALYSE SECTOREN	91
2.2.2 <i>Prioriteringsanalyse waterbodems</i>	98
3 VISIE	100
3.1 WATEROVERLAST EN WATERTEKORT	100
3.1.1 <i>Vasthouden</i>	100
3.1.2 <i>Bergen</i>	108
3.1.3 <i>Afvoeren</i>	121

3.2	WATER VOOR DE MENS.....	125
3.2.1	<i>Scheepvaart</i>	125
3.2.2	<i>Toerisme en recreatie</i>	129
3.2.3	<i>Onroerend erfgoed</i>	132
3.3	DE KWALITEIT VAN WATER VERDER VERBETEREN.....	134
3.3.1	<i>Oppervlaktewater</i>	134
3.3.2	<i>Grondwaterkwaliteit</i>	143
3.3.3	<i>Waterbodems</i>	145
3.3.4	<i>Natuur-ecologie</i>	155
3.4	DUURZAAM OMGAAN MET WATER.....	162
3.4.1	<i>Sluitend voorraadbeheer</i>	162
3.5	INTEGRALE PROJECTEN.....	166
	VERBAND TUSSEN DE KRACHTLIJEN EN OPERATIONELE DOELSTELLING OP BEKKENNIVEAU EN DE SPOREN OP DEELBEKKENNIVEAU.....	188
4	ACTIES EN MAATREGELEN.....	190
4.1	ACTIES.....	190
4.2	BINDENDE BEPALINGEN.....	206
4.3	AANBEVELINGEN.....	213
5	FUNCTIETOEKENNING.....	219
5.1	AANDUIDING OP KAART VAN OVERSTROMINGSGEBIEDEN, OEVERZONES, KWETSBARE ZONES EN SPECIALE BESCHERMINGSZONES.....	219
5.2	AANDUIDING OP KAART VAN DE FUNCTIES.....	237
5.2.1	<i>Oppervlaktewaterlichamen (Zie Figuur 73 en Figuur 74)</i>	237
5.2.2	<i>Grondwaterlichamen</i>	237
5.3	INDICATIEVE AANDUIDING VAN DE BINNEN HET DEMERBEKKEN GELDENDE EUTROFIËINGSNORMEN.....	240
5.4	MOTIVERINGSNOTA VAN DE IN 5.1, 5.2 EN 5.3 BEDOELDE AANDUIDINGEN.....	241
5.4.1	<i>Aanduiding op kaart van overstromingsgebieden, oeverzones, kwetsbare zones en speciale beschermingszones</i>	241
5.4.2	<i>Aanduiding op kaart van de functies</i>	244
5.4.2.1	DEMER.....	245
5.4.2.2	ONBEVAARBARE WATERLOPEN.....	247
5.4.2.3	KANALEN.....	253
5.4.2.4	OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN (WATERLOPEN) VAN BOVENLOKAAL BELANG (Zie figuur 2).....	254
5.4.2.5	VLAKVORMIGE VLAAMSE OPPERVLAKTEWATERLICHAMEN (Zie figuur 2).....	254
5.4.2.6	GECONTROLEERDE OVERSTROMINGSGEBIEDEN (~WACHTBEKKENS) (Zie figuur 2).....	255
6	OPMAAK OF WIJZIGING VAN RUIMTELIJKE UITVOERINGSPLANNEN OF PLANNEN VAN AANLEG.....	256
7	NIET-TECHNISCHE SAMENVATTING.....	260
7.1	HET BEKKENBEHEERPLAN.....	260
7.2	NIET-TECHNISCHE SAMENVATTINGEN DEELBEKKENBEHEERPLANNEN.....	270
7.2.1	<i>Provincie Vlaams-Brabant</i>	270
7.2.1.1	Algemeen.....	270
7.2.1.2	Deelbekken Grote Gete.....	272
7.2.1.3	Deelbekken Kleine Gete.....	274
7.2.1.4	Deelbekken Velpe.....	276
7.2.1.5	Deelbekken Begijne(n)beek.....	278
7.2.1.6	Deelbekken Winge.....	280
7.2.1.7	Deelbekken Winterbeek en Ossenbeek.....	282
7.2.2	<i>Provincie Limburg</i>	285
7.2.2.1	Algemeen.....	285
7.2.2.2	Deelbekken Boven-Demer.....	286
7.2.2.3	Deelbekken Midden-Demer.....	289
7.2.2.4	Deelbekken Mangelbeek.....	291
7.2.2.5	Deelbekken Zwarte Beek.....	293
7.2.2.6	Deelbekken Herk.....	296
7.2.2.7	Deelbekken Mombeek.....	298
7.2.2.8	Deelbekken Melsterbeek en Beneden-Gete.....	299
	BIJLAGEN.....	305

1. ACTIEFICHES.....	305
<i>Leeswijzer</i>	305
<i>Wateroverlast en watertekort</i>	307
VASTHOUDEN.....	307
BERGEN	310
AFVOEREN.....	365
<i>Water voor de mens</i>	369
SCHEEPVAART	369
RECREATIE	377
ONROEREND ERFGOED	380
<i>De kwaliteit van water verder verbeteren</i>	383
OPPERVLAKTEWATER	383
GRONDWATERKWALITEIT	435
WATERBODEMS.....	435
NATUUR-ECOLOGIE.....	440
<i>Duurzaam omgaan met water</i>	484
SLUITEND VOORRAADBEHEER	484
<i>Voeren van een meer geïntegreerd waterbeleid</i>	487
<i>Versterken van de juridische, organisatorische, financiële en wetenschappelijke onderbouwing</i>	498
<i>Maatregelen te nemen op Vlaams niveau en/of stroomgebiedsniveau</i>	501
<i>Krachtlijn- en – themaoverschrijdend</i>	502
2. BEGRIPPEN	503
3. AFKORTINGEN	522
4. REFERENTIES.....	529
5. INFORMATIE KAARTEN.....	534
6. FIGUREN.....	536
7. TABELLEN	539

HET BEKKENBEHEERPLAN: UITGANGSPUNTEN EN METHODIEK OPMAAK

Het bekkenbeheerplan heeft tot doel de beleidsvisie op het integrale waterbeleid voor het Demerbekken te ontwikkelen en te beschrijven. Het vormt de leidraad voor de realisatie van een vernieuwd waterbeleid. De Europese Kaderrichtlijn Water (KRLW), het decreet Integraal Waterbeleid (DIWB) en de Waterbeleidsnota Vlaanderen zijn daarvoor belangrijke toetsstenen. Het bekkenbeheerplan geeft nadere uitvoering aan de Waterbeleidsnota.

De basisdoelstelling van het bekkenbeheerplan is de bescherming, het herstel en de verbetering van de natuurlijke werking en structuur van het watersysteem. Daarnaast spelen verschillende menselijke belangen in het bekken een belangrijke rol. Die belangen leggen bepaalde eisen of wensen op aan het watersysteem. Is er sprake van tegenstrijdige belangen of een verstoring van het watersysteem, dan is er een afweging nodig. Door rekening te houden met de specifieke lokale omstandigheden, ontstaat een ruimtelijke differentiatie in het waterbeleid.

Het bekkenbeheerplan heeft in hoofdzaak betrekking op de gewestelijke bevoegdheden, in het bijzonder wat betreft de opgenomen acties. Anderzijds heeft het bekkenbeheerplan een sturende rol – onder meer betreffende visie en aanbevelingen – naar de deelbekkenbeheerplannen toe.

Het bekkenbeheerplan van het Demerbekken loopt over twee sporen. Enerzijds wordt het huidige beleid verder gezet. Anderzijds legt het plan een sterker accent op het aanvullende beleid, hierbij vertrekkende vanuit de integrale benadering van het watersysteem.

Aan de basis van het bekkenbeheerplan liggen talrijke onderzoeken en analyses en een uitgebreid overleg met de betrokken sectoren. Een gedetailleerde neerslag van dat alles is heel omvangrijk en past niet in het bekkenbeheerplan zelf, maar is terug te vinden in de achtergronddocumenten incl. sectorrapporten. De achtergronddocumenten zijn raadpleegbaar via www.ciwvlaanderen.be.

Het bekkenbeheerplan is opgesteld conform de bepalingen van het decreet Integraal Waterbeleid en volgens een algemene methodologie. Het plan is bovendien zodanig opgesteld, en de besluitvormingsprocedures verliepen zodanig dat het voldoet aan de essentiële kenmerken van de milieueffectrapportage. De milieubeoordeling gebeurde o.b.v. het integratiespoor en zit verweven doorheen de verschillende plandelen van het bekkenbeheerplan. Ook de aspecten van de geïntegreerde milieubeoordeling maken deel uit van deze uitgebreide achtergronddocumenten en sectorrapporten. Het bekkenbeheerplan bevat bovendien een actiegebonden gedetailleerde milieueffectbeoordeling opgenomen in het actie- en maatregelenprogramma (zie bijlage 1). Deze inschatting van mogelijke milieueffecten voor de diverse acties, schetst een globaal beeld van welke mogelijke milieueffecten het bekkenbeheerplan met zich (kan) meebreng(t)(en). Voor de acties waarbij een invloed op landbouw (en/of andere sectoren) verwacht wordt (bv. bij afbakening oeverzones) kan een landbouweffectrapport aangewezen zijn.

INHOUDELIJKE UITWERKING

Bij het opstellen van een bekkenbeheerplan voor de elf rivierbekkens in Vlaanderen was een goed uitgewerkte methodologie noodzakelijk om het plan accuraat en uniform uit te werken. In samenwerking met verschillende administraties, wetenschappelijke experts en studie bureaus werd een getoetste handleiding opgesteld. Die is gebruikt bij het opstellen van het voorontwerp van het bekkenbeheerplan van het Demerbekken. Voor een uitgebreide beschrijving van de methodologie verwijzen we naar de handleiding “Methodologie voor het opmaken van bekkenbeheerplannen – boegbeeld voor integraal waterbeleid” van AMINAL, afdeling Water (2004). Belangrijk bij de voorgestelde methodologie is dat die voorziet in een participatief planproces, met het oog op een maximale inbreng van alle betrokken actoren, zowel waterbeheerders als sectoren.

Het bekkenbeheerplan start met een **situatieanalyse** die het watersysteem en de waterketen in het bekken zo volledig mogelijk beschrijft. Ze omvat een omgevingsanalyse en een sectorale analyse.

De **omgevingsanalyse** tracht inzicht te verkrijgen in het natuurlijk functioneren van het watersysteem in het stroomgebied van het bekken. Bij de omgevingsanalyse komen het oppervlakte- en grondwater, de omgevingsfactoren die het huidige watersysteem bepalen en de processen die hiermee samenhangen aan bod. Daarnaast is er ook aandacht voor de relevante juridische en beleidsmatige aspecten.

De **sectorale analyse** heeft tot doel inzicht te krijgen in de interacties van de waterketen met het watersysteem van het stroomgebied van het bekken. De sectorale analyse begint met een *inventarisatie*: het situeren van de sector in het bekken, het inventariseren van de relevante milieuaspecten en de sectorale eisen en knelpunten. De tweede stap, de *analysefase*, leidt tot de verwerking en synthese van de geïnventariseerde gegevens tot bruikbare en relevante data, de weergave van de resultaten en inzicht in de leemte in de kennis. Invalshoeken voor deze analyse zijn de sector, de milieuaspecten en het deelgebied. Ten slotte geven een *probleemstelling en synergieanalyse* inzicht in de sectorale, intrasectorale en intersectorale knelpunten en mogelijke synergieën, en geven ze inzicht in de beschikbaarheid van de gegevens die hiervoor verzameld moeten worden. De probleemstelling bevat tevens een toetsing naar de oorzaken van de knelpunten. Deze drie fasen van de sectorale analyse van het bekken zijn uitgewerkt voor de sectoren waterbeheersing en veiligheid, milieuhygiënische infrastructuur, drinkwater- en watervoorziening, land- en tuinbouw, industrie en handel, huisvesting, energie, transport en vervoersinfrastructuur, visserij, ontginningen, toerisme en recreatie (inclusief hengelsport), en natuur, bos en landschap. Voor elke sector werd een sectorspecifiek deelrapport opgemaakt. Een sectoraal deelrapport bevat de situering van de sector (en de subsectoren), de beschrijving van de milieuaspecten, de sectorale, intra- en intersectorale knelpunten, en de win-winsituaties of kansen en de vragen of eisen die voortvloeien uit de aanspraken van de sector op het watersysteem van het bekken.

Een volgende stap is de **knelpuntenanalyse**. Hierbij worden knelpunten of milieuaspecten geëvalueerd in relatie tot de doelstellingen van het integraal waterbeleid. De knelpuntenanalyse tracht een overzicht te geven van alle watergerelateerde knelpunten, geïnventariseerd op basis van de vorige fasen van het bekkenbeheerplan, die zich voordoen in het bekken. Ze bundelt de verschillende knelpunten uit de omgevingsanalyse en de sectorale analyse - aangevuld met probleempunten uit diverse gebiedsgerichte beheer- en beleidsdocumenten - en wijst ze in een eerste fase toe aan het gepaste planniveau. Die toewijzing gebeurt op basis van het schaalniveau van het betreffende knelpunt en een aantal vooraf vastgestelde criteria, gebaseerd op het decreet voor integraal waterbeleid. Hierbij wordt tevens rekening gehouden met de meest relevante – de prioritaire – knelpunten. Knelpunten die niet op het niveau van het bekken aangepakt kunnen of moeten worden stromen door naar een hoger niveau (stroomgebied van de Schelde of Maas of Vlaanderen) of naar het lagere niveau van de deelbekkens.

Bijkomende visieondersteunende analyses. Ter ondersteuning en voorbereiding van de visievorming werden in het kader van de opmaak van het bekkenbeheerplan een ruimtelijke analyse en een prioriteringsanalyse van de waterbodems uitgewerkt. Daarnaast werden gegevens van tal van relevante rapporten, studies en beleidsdocumenten die visieondersteunend werken, mee verwerkt in het bekkenbeheerplan.

De **ruimtelijke analyse** omvat onder andere een analyse van het watersysteem en een analyse van de ruimtelijke sectorale aanspraken en knelpunten. Die ruimtelijke analyse is een houvast om de ruimtelijke ordening en het landgebruik af te stemmen op de mogelijkheden en beperkingen van het watersysteem. De ruimtelijke analyse is met andere woorden de toepassing van de algemene principes van het integrale waterbeleid met een ruimtelijke dimensie. De concrete uitwerking hangt onder meer af van de beschikbare informatie en het specifieke karakter van het bekken en gebeurt in overleg met de betrokken waterbeheerders en sectoren.

De waterbeleidsnota stelt dat de bekkenbeheerplannen een prioriteitenstelling en acties met betrekking tot ruiming en sanering van waterbodems dient te bevatten. Om tot deze prioriteiten inzake waterbodemsanering te komen werd in kader van de opmaak van het bekkenbeheerplan een **prioriteringsanalyse waterbodems** uitgewerkt waarin op basis van hydraulische aspecten en ecologische kwaliteit een globale saneringsprioriteit voor de waterbodem wordt bepaald. De kostenbatenefficiëntie van het waterbodembeheer wordt niet alleen verhoogd door de prioriteringsanalyse op zich, maar ook door het koppelen van deze analyse aan de visie m.b.t. waterkwaliteit, veiligheid, bevaarbaarheid, etc.

De **(watersysteem)visie** voor het bekken bevat de stapstenen die op zowel lange, middellange als korte termijn nodig zijn om de langetermijnvisie te kunnen realiseren en invulling te kunnen geven aan

de streefbeeld en voor het bekken. Het is de bundeling van de beleidsvoornemens van de waterbeheerders en vormt de kern van het bekkenbeheerplan. De waterbeheerders gaan het engagement aan om deze visie toe te passen bij het waterbeheer en waterbeleid binnen het bekken.

De visietekst, een bundeling van de verschillende themavisies, omvat de algemene visie, de gebiedsgericht invulling en operationele doelstellingen. De visie geeft oplossingen aan voor de knelpunten en omschrijft waarom bepaalde keuzes gemaakt zijn.

Het **actie- en maatregelenprogramma** van het bekkenbeheerplan sluit aan op de watersysteemvisie en geeft de maatregelen en de acties weer die uitvoering geven aan de watersysteemvisie alsook een aantal toe te passen aanbevelingen i.f.v. het dagelijkse waterbeleid en waterbeheer. Dit deel van het bekkenbeheerplan beperkt zich tot een overzicht en beschrijving van acties en aanbevelingen. De acties zijn beschreven aan de hand van algemene kenmerken, een motivatie en inschatting van de mogelijke milieueffecten.

In dit deel van het bekkenbeheerplan zijn tevens de **bindende bepalingen** opgenomen. Dit is het instrument waarmee de ruimtelijke aanspraken van het integraal waterbeleid vastgelegd worden, zodat alle overheden verplicht zijn deze aanspraken te respecteren. Het bindend verklaren van acties en maatregelen heeft als gevolg dat alle overheden verplicht zijn de betrokken gebieden of locaties te vrijwaren van activiteiten die niet stroken met de vanuit het waterbeheer geplande ingrepen of vooropgestelde visie. De overheden moeten het principe ondersteunen dat deze gebieden of locaties voor het waterbeheer moeten aangewend kunnen worden.

De **functietoekenning** omvat aanduidingen op kaart van bijzondere gebieden in het bekken (overstromingsgebieden, oeverzones, beschermde gebieden...) alsook de op bekkenniveau aan oppervlaktewaterlichamen en grondwaterlichamen toegekende functies.

Als door een bepaalde bindende bepaling in het bekkenbeheerplan de **opmaak of wijziging van ruimtelijke uitvoeringsplannen of plannen van aanleg** noodzakelijk is, dan is dit in het bekkenbeheerplan aangegeven.

De **niet-technische samenvatting** van het bekkenbeheerplan en van de deelbekkenbeheerplannen van het bekken geven de krachtlijnen van deze plannen weer.

PARTICIPATIEF PLANPROCES

De algemene methodologie voor de opmaak van de bekkenbeheerplannen voorziet in een participatief planproces, met het oog op een maximale inbreng van alle betrokken actoren, zowel waterbeheerders als sectoren.

Conform de bepalingen van het decreet Integraal Waterbeleid werden de bekkenbeheerplannen onderworpen aan een openbaar onderzoek.

Van 22 november 2006 tot 22 mei 2007 kon het plan worden ingekeken op het gemeente- of stadhuis en konden schriftelijke opmerkingen worden gemaakt. Op 15 februari 2007 vond voor het Demerbekken een infomarkt en een info- en inspraakvergadering plaats waar de bezoeker terecht kon met vragen over de waterbeheerplannen.

Tijdens diezelfde periode werden de plannen ook voor advies overgemaakt aan de desbetreffende bekkenraden¹ en waterschappen².

De ingediende opmerkingen en adviezen zijn onderzocht, geëvalueerd en meegenomen bij het aanpassen van de bekkenbeheerplannen.

VASTSTELLING DOOR DE VLAAMSE REGERING

Na goedkeuring door het bekkenbestuur en afstemming door de CIW stelde de Vlaamse Regering het definitieve bekkenbeheerplan vast op 30 januari 2009.

¹ De bekkenraad bestaat minstens uit vertegenwoordigers uit de volgende sectoren: de sector landbouw, natuur, bos, milieu, landschap, industrie, handel, ontginningen, energie, visserij, toerisme, recreatie, wonen en vervoersector.

² Het waterschap bestaat uit vertegenwoordigers van het Vlaamse gewest, de gemeenten of provincies op wiens grondgebied het deelbekken geheel of gedeeltelijk is gelegen, de polders en wateringen in wiens ambtsgebied het deelbekken voor het grootste deel gelegen is.